

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТА ВХОДЖЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Гаращук О.В.,

*доктор економічних наук, доцент,
завідувач сектору взаємодії з громадськістю та ЗМІ
і міжнародного співробітництва відділу
організаційно-інформаційного забезпечення
та роботи з персоналом
Державна інспекція навчальних закладів України
(м. Київ, Україна)*

Розкрито важливість вищої освіти для забезпечення конкурентоздатності країни, її економіки. Аналізуються чинники, що впливають на конкурентоздатність вищої освіти в умовах глобалізації та євроінтеграції. Виявлені основні проблеми, притаманні нинішньому стану функціонування вищої освіти в Україні. Досліджується зарубіжний досвід щодо розвитку вищої освіти, формування науково-освітнього середовища, ресурсного забезпечення якісної підготовки фахівців. Значна увага приділена пошуку інструментів, що сприяють інтернаціоналізації освіти та підвищенню якості підготовки кадрів, відповідності її європейським стандартам.

Ключові слова: *вища освіта, зарубіжний досвід, інтернаціоналізація, якість, науково-освітній простір.*

«Міжнародні виміри вищої освіти: обмін знаннями, створення інтерактивних мереж, мобільність викладачів і учнів, міжнародні науково-дослідницькі проекти та врахування національних культурних цінностей і умов» (ЮНЕСКО, Париж, 1988)

Актуальність дослідження. Вища освіта України, як і в цілому світі, набуває характеру інтернаціоналізації. Це,

зокрема, підкреслюється в Декларації всесвітньої конференції «Вища освіта в XXI столітті», проведеної ЮНЕСКО, і дозволяє використовувати досвід різних країн для підвищення якості української освіти. Нині вже всі зрозуміли, що назріла реальна необхідність якісних змін у вищій освіті. Про це багато пишуть, зокрема В. Андрущенко, О. Вигран, К. Ворсноп, В. Гур, О. Константинова, В. Корженко, А. Короченська, В. Кремень, О. Локшина, Н. Мальтюхова, О. Мартякова, В. Монастирський, Г. Одінцова, В. Олійник, С. Пензон, В. Полупан, Дж. Пондженте, І. Розер, Л. Усенко, О. Шелюк та багато інших. Проте аналіз наявних літературних джерел дозволив виявити відсутність єдиного підходу до визначення траєкторії щодо входження освіти України в європейський науково-освітній простір. Тому метою нашого дослідження є: на основі використання досвіду інших країн у цьому контексті прискорити процес входження вищої освіти України в єдиний європейський науково-освітній простір.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні вища освіта України переживає складний процес переходу до ринкової економіки. Від того, як швидко буде подолано розрив у якості продукції вищої освіти, відповідних послуг між Україною і розвинутими країнами, залежатимуть перспективи розвитку не тільки вищої освіти, а й України в цілому. Адже вища освіта належить до тих сфер економічної діяльності, які беруть участь у наповненні бюджетів різного рівня. За підрахунками фахівців, у світі освіта щорічно приносить до бюджетів різних країн у середньому 2 трлн дол. США. Це забезпечується перш за все за рахунок підготовки висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців.

До речі, у доповіді про глобальну конкурентоздатність, щорічно опублікованої економічним форумом, який проходить у Давосі, зазначається, що конкурентоздатність

– це сукупність інститутів, стратегій і факторів, які визначають рівень продуктивності країни. Цей показник, у свою чергу, задає той рівень життя населення, який здатний забезпечити економіка країни. Конкуrentоздатність визначає також ефективність інвестицій в економіку, що виступають фундаментальним драйвером економічного зростання [16]. Іншими словами, чим більш конкурентоздатною є економіка, тим з більшою вірогідністю вона здатна підтримувати розвиток освіти в цілому і вищої освіти зокрема.

У вищезазначеному документі підкреслюється, що конкурентоздатність визначається перш за все станом таких показників:

- інфраструктури в цілому і соціальної зокрема;
- макроекономічної стабільності;
- здоров'я та початкової освіти;
- вищої освіти та професійної підготовки;
- ефективності ринку праці, товарів і послуг;
- інноваційного потенціалу країни в цілому тощо [16].

Конкуrentоздатність вищої освіти – це її здатність пристосовуватись до змінюваних умов конкуренції у певному сегменті ринку за допомоги підвищення ефективності своєї діяльності і високого ступеня задоволення попиту споживачів на випускників та окремі послуги вишів, які за своїми якостями та вартісними характеристиками більш привабливі, ніж освітні продукти конкурентів. До конкурентних показників ВНЗ можуть бути віднесені:

- фінансово-економічні;
- маркетингові;
- матеріально-технічного (інфраструктурного) стану;
- кадрового забезпечення тощо.

Серед чинників, які забезпечують конкурентоздатність країни, економіки чи окремих її сфер, важливе місце посідає освітній, між ними існує пряма кореляційна зале-

жність. Чим якіснішою є освіта, тим більший її вплив на конкурентоздатність. Для забезпечення стабільності цього процесу необхідно постійно підвищувати якість освіти та підготовки кадрів. Із цією метою й налагоджується міжнародна співпраця в освітній сфері, здійснюється адаптація навчальних програм до вимог інноваційної економіки, посилюється вивчення іноземної мови, здійснюється стажування студентів, викладачів за кордоном тощо.

Такий підхід особливо на часі для України, де далеко не всі вищі навчальні заклади готують фахівців, знання яких є затребуваними на ринках праці. А це означає, що в роботі вишів спостерігається неузгодженість між попитом на робочу силу та її пропозицією на ринку праці, так зване «перевиробництво» фахівців з вищою освітою. Останнє, на наш погляд, зумовлює необхідність окремих випускників ВНЗ працювати на робочих місцях, які не потребують їх рівня підготовки.

Недостатній рівень підготовки фахівців вищими навчальними закладами проявляється у:

- зниженні вимог до знань, умінь, навичок студентів з метою збереження контингенту студентів, від якого залежить штатне забезпечення науково-педагогічними працівниками освітнього закладу;
- погіршенні реальної якості професорсько-викладацького та науково-педагогічного складу викладачів;
- відсутності достатньої мотивації викладачів вищої школи в підвищенні рівня свого професіоналізму та якості підготовки кадрів;
- посиленні залежності викладачів від адміністрації у трудових відносинах, що обмежує чи зовсім нівелює їх принципову позицію;
- в адекватній оцінці знань, умінь і навичок студентів;
- віртуалізації, формалізації й бюрократизації навчального процесу;

- дистанціюванні навчального процесу від соціокультурного середовища вищого освітнього закладу;
- подрібненні комплексних навчальних курсів на неінституційні, інколи надумані навчальні дисципліни, що супроводжується зростанням міждисциплінарних бар'єрів і фрагментарних знань та ускладнює їх систематизоване як викладання, так і вивчення та засвоєння;
- зниженні в цілому фундаментальності й системності навчального процесу;
- витісненні живого діалогу з навчального процесу вищої школи;
- виставленні «на замовлення» оцінок студентам;
- написанні на замовлення студентів рефератів, курсових, бакалаврських, магістерських робіт і проектів;
- систематичному запобіганні студентів до плагіату й компіляції при виконанні робіт, за якими робиться оцінка самостійності їхньої роботи;
- проблемі актуалізації особистості студента відповідно до дійового фактора розвитку вітчизняної вищої школи [13].

Ці проблеми пов'язані з недостатнім рівнем забезпеченості вищих навчальних закладів сучасною виробничою базою для практичних занять студентів; навчальних стендів. Українське повільно оновлюється навчально-лабораторне обладнання вищих навчальних закладів, фонд наукових бібліотек, навчально-методичних кабінетів. А це означає, що вища освіта України потребує трансформації та модернізації, здійснення яких практично неможливе без значних ресурсів.

За цих умов для забезпечення оптимізації державного замовлення для вищих навчальних закладів, їх модернізації, розширення форм їх фінансування, оновлення матеріально-технічної бази тощо необхідно максимально використати досвід інших країн, зокрема тих, які досягли

суттєвих зрушень у забезпеченні «вільного доступу до якісної освіти».

Українська вища школа активно поширює контакти із зарубіжними партнерами. В їх числі – виконання спільних угод, програм і проектів у сфері освіти. Найбільш ефективним для нашої країни є співробітництво з країнами Європейського Союзу, ЮНЕСКО, Інформаційною службою США, Британською Радою, Німецькою службою обмінів, Інститутом Гете та фондом.

Досліджуючи системи освіти окремих провідних країн світу, можна стверджувати, що вони, маючи певні схожі принципи в управлінні, все ж досить сильно відрізняються в реалізації суб'єктно-об'єктних відносин, організованому механізмі функціонування всіх ланок освіти, підходах до розподілу повноважень, сфер компетенції, суб'єктів управління освітою. Іншими словами, дослідження світового досвіду управління освітою є основою інтеграційних процесів й зміцнення позицій України на світовому освітньому ринку.

Зарубіжний досвід підказує необхідність дотримання певного комплексу принципів в управлінні освітою, дає багато прикладів формування та розвитку суб'єктно-об'єктних відносин у цій сфері, прийнятних і для України, зокрема відносно шляхів ресурсного забезпечення розвитку освіти. Так, у багатьох країнах світу, у тому числі й країнах Європейського Союзу, здійснюється кредитування з боку держави. Приміром, у Німеччині усім бажаючим отримати вищу освіту надається кредит на 25 років. Відсоткова ставка коливається в межах 5,95–8,38 %. У разі неповернення кредиту Банк розвитку Німеччини бере на себе цей ризик. Окрім того, від повернення кредиту звільняється випускник вищого навчального закладу, в якого впродовж першого року після закінчення вишу народилася дитина. Цікаво, що в цій країні надається фінансова до-

помога батькам, діти яких навчаються у середніх навчальних закладах. Так звані «дитячі гроші» можуть отримувати всі батьки, які мають дітей віком до 25 років.

Кредит на освіту мають право отримувати студенти й у інших країнах. Наразі ця система діє й у Великобританії. Поверненню підлягає кредит у розмірі 9% після закінчення навчання (відсоткова ставка кредиту залежить від рівня інфляції), коли доходи боржника перевищують встановлений пороговий рівень.

У Швеції, де отримання освіти є безкоштовним, державні кредити на освіту видають такі, що покривають сукупні видатки на освіту. Розмір кредиту коливається в межах 17–23 тис. дол. США під 1,5–2 %. Термін повернення кредиту тут не обмежується. Проте передбачається, що воно (повернення) відбувається після закінчення вищого навчального закладу.

А в сусідній Данії, де процентна ставка освітнього кредиту встановлюється в обсязі 4 %, а після закінчення терміну його дії вона дорівнює процентній ставці Центрального банку країни, він (кредит) видається на 7–15 років.

У цілому в практиці країн ЄС існує три форми державної підтримки системи освітнього кредитування:

- держава виступає гарантом процентних виплат і повернення суми кредиту кредитору із фінансового сектора, який надає освітні кредити тому, хто навчається, на комерційній ставці процента (Норвегія);
- держава здійснює субсидування частини процентної ставки шляхом установлення пільгових ставок на весь період виплат чи на фіксований період (Бельгія, Данія, Люксембург, Швеція, Ліхтенштейн);
- держава виплачує всю суму процентних виплат по кредиту або ж коректує їх на індекс споживчих цін (Німеччина, Франція, Великобританія) [9].

На відміну від вищезазначених країн, у США існують різні види позик, якими може скористатись молодь для отримання вищої освіти. Серед останніх заслуговують на увагу такі: студентська позика; батьківська позика; приватна позика; об'єднана позика. Середня відсоткова ставка на всі види коливається від 2 % до 9%, а за незабезпечених сімей зазначені відсотки сплачує уряд країни [8].

У нашій країні також існує пільгове кредитування на отримання вищої освіти. За цією програмою першочергове право на отримання кредиту мають діти-сироти, діти, позбавлені батьківської опіки, інваліди 1-2 груп, діти багатодітних і малозабезпечених родин. Цільовий характер кредитування забезпечується за рахунок перерахування коштів з рахунку клієнта на рахунок вищого навчального закладу після того, як студент укладе контракт на навчання з ВНЗ, а потім із банком, який виступає умовою для кредитування.

Не менш важливим є і досвід інших країн щодо диверсифікації фінансового забезпечення розвитку освітньої сфери в цілому і кожного навчального закладу зокрема, а також їх ефективного використання. Приміром, у США досить поширене менторство (наставництво), функціонування шкіл професійного розвитку. Останнє являє собою спільний проект загальноосвітніх шкіл і вищих навчальних закладів, який сприяє забезпеченню тісної взаємодії, взаємозв'язку освітньої теорії та практики, здійсненню професійної підготовки фахівців високої якості, що служить важливою передумовою достойного місця цієї країни на міжнародному ринку освітніх послуг. Достатньо зазначити, що у торговому балансі США освіта є п'ятою за обсягом експорту послуг (12 млрд дол. прибутку за рік). США мають чи не найбільший потенціал і для подальшого зростання. Тобто тут, як, до речі, і в таких країнах, як Нова Зеландія, Австралія, освіта належить до найприбутковіших експортних послуг [1].

Особливе місце посідає використання зарубіжного досвіду для вирішення таких завдань вищої освіти України, як підвищення її якості, досягнення європейських стандартів, рівноправне членство у європейському науково-освітньому просторі.

Як відомо, у 2010 р. в Європі було оголошено про створення Європейського простору вищої освіти.

Прискоренню входження в нього вищої освіти України сприяє реалізація закону України про вищу освіту шляхом:

- демократизації управління нею;
- автономізації вищих навчальних закладів;
- поширення академічної свободи викладачів і студентів;
- впровадження незалежного оцінювання якості вищої освіти;
- розвитку науково-дослідницької діяльності у вищих навчальних закладах;
- базування вищої освіти на новітніх наукових результатах тощо [3].

Велика заслуга у досягненні цього належатиме кадрам, зокрема професорсько-викладацькому складу вищих навчальних закладів. У підготовці останніх заслуговує, на наш погляд, уваги досвід США, де якість підготовки досягається за умов:

- визнання попереднього досвіду роботи та неформального навчання;
- піднесення ролі викладача як експерта у сфері управління знаннями та керівника навчально-виховного процесу;
- застосування методів педагогічного дослідження та проблемно-орієнтованого навчання;
- розвитку навичок співробітництва та командної взаємодії;

- використання в навчальному процесі новітніх наукових досягнень;
- посилення партнерських зв'язків між вищими навчальними закладами, агенціями з працевлаштування та професійними спілками тощо [3].

Підвищенню якості професорсько-викладацького складу ВНЗ сприяє посилення зв'язку освіти та науки. Кадри для вищої школи в Україні готуються в аспірантурі та докторантурі. Щоправда, падіння престижу статусу науковця зумовило те, що в аспірантуру та докторантуру йде не найкраща частина випускників вишів, при вступі практично відсутня конкуренція. Звідси й відсутність бажаних результатів у соціально-економічному розвитку. Адже саме освіта та наука виступають важливим інструментом переорієнтації національної економіки на інноваційну траєкторію розвитку. Статистика свідчить, що значно вищі ці показники в країнах, де на високому рівні розвитку знаходяться освіта та наука: Швейцарія, Сінгапур, Фінляндія, Німеччина, США. У звіті Всесвітнього економічного форуму з глобальної конкурентоспроможності за 2012 р. Україна із 144 країн світу посіла, на жаль, лише 70 місце.

В основі високої якості підготовки кадрів перш за все лежать модернізація освіти, активне впровадження в освітній процес наукоємних технологій. Наразі основою економіки є не матеріальне виробництво, адже вирішальну роль тут відіграють нематеріальні активи, організаційні та інтелектуальні ресурси – патенти, кадри, послуги тощо. Світовий досвід свідчить, що знання, як правило, породжують мультиплікативний ефект. Тож не дивно, що уже сьогодні, за даними Світового банку, національне багатство високорозвинутих країн складають: 5 % – природні ресурси; 18 % – капітал; 88 % – знання та вміння [11].

У цих країнах спостерігається тенденція динамічного зростання витрат на науку (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка витрат на розвиток науки

Країна	Всього, млрд дол. США		У % до ВВП		У розрахунку на душу населення, дол. США		У розрахунку на одного дослідника, тис. дол. США	
	2000	2011	2000	2011	2000	2011	2000	2011
США	269,5	429,1	2,62	2,76	954,4	1375,3	4,1	342,5
Японія	98,7	148,4	3,00	3,39	778,0	1160,8	152,5	226,0
Німеччина	52,4	97,0	2,47	2,89	637,7	1185,8	203,2	286,4
Франція	33,0	53,3	2,15	2,25	543,4	818,7	191,8	214,0
Великобританія	27,9	39,2	1,79	1,78	473,1	625,1	163,5	156,0
Китай	27,0	207,9	0,90	1,84	21,3	154,2	38,8	57,6

Джерело: [11].

Як видно із табл. 1, загальний обсяг фінансування наукової сфери та його частка до ВВП, а також кошти у розрахунку на одного працюючого в цій сфері постійно зростають. Не дивно, що й економіка в цих країнах теж зростає, у тому числі й за рахунок науково-технічного прогресу, розвиток якого корелює з формуванням науково-освітнього середовища.

Підтвердженням цього є хоча б частка країни на світовому ринку інноваційних послуг. США на ньому належить 12 % світового показника, Фінляндії – 20, Німеччині – 7–8%, тоді як Україні – менше 0,3%. Можна сказати, що науково-освітнє середовище сприяє трансформуванню всіх сфер суспільного прогресу, забезпечує примноження людського капіталу, конкурентоспроможності держави.

Висока якість науково-освітнього середовища, як і сприятливий інвестиційний клімат та сучасні технології,

націлена на практичне впровадження наукових розробок*.
Наразі, на жаль, Україна знаходиться в кінці сотні країн щодо використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в навчальному процесі. У наших вишах нині не вистачає хімічних реактивів, обладнання, зокрема комп'ютерів. В Україні один комп'ютер припадає на 24 учнів, тоді як, при-міром, в Австралії кожному учню дають ноутбук для кращого засвоєння навчального матеріалу. І це за умов, коли ХХІ століття оголошено століттям інновацій, що передбачає необхідність створення умов для інтенсивного зростання знань, розвитку та модернізації науково-освітнього середовища, підвищення інтелектуального потенціалу.

Тому відтепер необхідно у розвитку вищої освіти особливу увагу звернути на:

- застосування інструментів розвитку ресурсного потенціалу вищої школи;

- виявлення ключових компетенцій майбутнього фахівця та формування стратегій, що базуються на цих компетенціях;

- застосування нових інструментів формування іміджу навчального закладу, аналізу та управління невідзначеністю та ризиками;

- використання нових інструментів інформаційної підтримки діяльності навчального закладу та формування єдиного інформаційного простору з партнерами та споживачами освітніх послуг;

- пошук нових фінансових механізмів функціонування навчальних закладів і забезпечення доступності освітніх послуг, а також формування інтегрованих систем у суспільному секторі.

* У 20 найкращих вищих навчальних закладів світу увійшли виші США, Японії, Канади, Сінгапуру, Китаю, Австралії, Південної Кореї, Гонконгу, Нідерландів, Німеччини, Туреччини, Швеції, Тайваню, Бразилії, Франції, Бельгії, Ізраїлю. У 2013 р. Київський університет ім. Тараса Шевченка посів 501 місце, Київський політехнічний і Донецький національний університет розділили 601 місце.

Все це має поліпшити фінансово-економічний стан навчального закладу, практичну комп'ютеризацію вищих навчальних закладів. Комп'ютеризація відкриває величезні можливості для ознайомлення професійно-викладацького складу з тим, що нового відбулося в царині вищої освіти в нашій країні й за кордоном. Це сприятиме зростанню професійної майстерності освітян завдяки доступу до новітньої науково-педагогічної та методичної думки. З комп'ютеризацією пов'язана й дистанційна форма навчання, яка відіграє важливу роль у модернізації вищої освіти, дозволяє знизити витрати на проведення аудиторних занять, підвищити якість навчання, створити інноваційне середовище.

Існують різні підходи щодо дистанційного навчання. Першими університетами, які впровадили цю форму навчання, були вищі США (Берклі, Мічиганський, Колумбійський університети). Сьогодні таку систему підготовки кадрів застосовують практично в усіх країнах світу. Скажімо розвиток гнучкого дистанційного навчання з використанням електронних технологій поширений не лише в США, але й у Південній Кореї, Великобританії. Все це здійснюється у контексті лібералізації з подачі Генеральної угоди з торгівлі послугами, що сприяє збільшенню ресурсів для ВНЗ і зниженню їх витрат.

Останнім часом базовим принципом багатьох країн світу у сфері освіти став «рівний доступ молоді до якісної вищої освіти», незалежно від їх рівня матеріального забезпечення. Реалізації цього принципу сприяє впровадження онлайн-відритого доступу через Інтернет до кращих наукових центрів шляхом створення університетських електронних архівів відкритого доступу ОА (open access) – депозитаріїв сприяння поліпшенню через більш повне інформаційне забезпечення користувачів університетських бібліотек, підвищує конкурентоздатність кожного вищого

навчального закладу, прискорює вхід вишу в європейський науково-освітній простір.

Як зазначає Білл Гейтс, он-лайн-навчання – це рушійна сила революції у вищій освіті. Така форма навчання передбачає необхідність розробки викладачами відеолекцій із субтитрами; тестові конспекти; домашні завдання; тести тощо. Студенти спілкуються між собою на форумах, обмінюються інформацією. Он-лайн-навчання дає змогу молоді безкоштовно отримувати сучасні знання, що допомагає їй у пошуку бажаної роботи. Тобто он-лайн-освіта має величезний потенціал впливу на життя людей. Головна перевага цієї системи освіти полягає у вільному доступі до навчання, незалежно від їх статків, місця проживання та стану здоров'я, у підготовці фахівця до виконання завдань науково-технічного, інноваційного та управлінського напрямів.

Перші такі види навчання, як свідчать офіційні дані, з'явилися у дослідницьких університетах. Концепція такого вишу у США, приміром, ґрунтується на тісній інтеграції освіти та науки у межах університету, включаючи використання досліджень студентів. Дослідницький університет враховує:

- обсяг коштів на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, які надходять від бізнесу й державного та місцевого бюджетів;
- залучений університетом для його розвитку приватний капітал як у попередні роки, так і в поточному році;
- представництво членів професорсько-викладацького складу в Національній академії наук, Національній академії технічних наук, в інститутах медицини США;
- кількість присуджених університетом ступенів PhD за рік;

- чисельність працюючих в університеті фахівців зі ступенем PhD, які підвищують свою наукову кваліфікацію шляхом виконання науководослідних робіт чи навчання. Для викладачів дослідницьких університетів головним показником їх успіху є наукові здобутки. У США тут зосереджені фахівці найвищої кваліфікації [5].

Для дослідницьких університетів США характерною є багатоканальність фінансування: федеральні і місцеві бюджети, благодійні фонди, доходи від навчальної, дослідницької та консультативної діяльності. Тобто сучасний дослідницький університет – це потужний економічний суб'єкт, який має високу самостійність, нерідко виступаючи інтегратором освіти, науки та виробництва. Приміром, Массачусетський технологічний інститут має тісний зв'язок із 300 корпораціями.

Сьогодні, коли Україні вкрай потрібна взаємодія реальної економіки, освіти та науки, важливо формувати оптимальну мережу дослідницьких університетів. Нині в нашій країні їх функціонує 14. Відповідно до Положення про дослідницький університет – це національний вищий навчальний заклад, який здійснює дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь в реалізації міжнародних проєктів і програм [4]. У цьому контексті заслуговує на увагу дослідницький Національний університет біоресурсів і природокористування, який має тісні контакти з провідними університетами Західної Європи, Північної Америки, країн Азії. В ньому нині працює 3 тис. наукових і науково-педагогічних кадрів, з яких – 15 академіків, 21 чл.-кор. НАН України та НААН України, 350 докторів наук і професорів, 1400 кандидатів наук і доцентів. Університет бере активну участь у міжнародних програмах. Тут функціонує 19 спеціалізованих учених рад за 46 науковими спеціаль-

ностями [10]. Такий ресурс позитивно впливає на імідж вишу, на якість підготовки фахівців.

Практика багатьох європейських країн свідчить, що на якість підготовки кадрів позитивно впливає й впровадження програм «подвійного диплому», що дозволяє студентам і випускникам таких вищих навчальних закладів працевлаштовуватись у європейських країнах; встановлювати партнерські відносини між ВНЗ різних країн, здійснювати співробітництво між вишами України та іноземними компаніями. Скажімо, співробітництво українських ВНЗ з компанією «Erend.Event.Organizasyon» (Туреччина) дозволяє українським студентам пройти стажування в турецьких готелях у якості аніматорів (на літній період), отримавши при цьому зарубіжний досвід у сфері туризму тощо.

Висновки. Відтепер одним із головних завдань вищої освіти України є підвищення її якості, досягнення необхідних позицій у глобальних університетських рейтингах*.

В умовах глобалізації вищої освіти належить стати засобом створення новацій для потреб динамічно змінюваного світу, що можливо за умов:

- гармонійного поєднання фундаментальності та фаховості у вищій освіті;
- забезпечення здійснення у ВНЗ наукових досліджень і виховання;
- інтеграції української вищої освіти у наукове та освітнє середовище (співтовариство);

* У відповідності з новим законом України про вищу освіту для контролю за якістю освіти створено національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, завданням якого є: аналіз якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів; ліцензійна експертиза; формування єдиної бази спеціальностей; затвердження стандартів вищої освіти; акредитація спеціальностей.

- впровадження ефективного процесорієнтованого управління вищою освітою;
- практикування щорічних рейтингів студентів і викладачів;
- адаптація управлінських стандартів вищої освіти до європейських;
- сприяння налагодженню активної співпраці між бізнесом і вищою освітою.

Все це, на наше глибоке переконання, сприятиме не лише входженню вищої освіти України в європейський науково-освітній простір, а й її інтернаціоналізації.

Список використаних джерел

1. Бак М. Вартість ресурсів для забезпечення університетської освіти / М. Бак // Вища освіта України. – 2014. – №4. – С. 82-83.
2. Вигран О.Ф. Знайомтесь: Сполучені Штати Америки / О.Ф. Вигран, О.М. Константинова. – К.: Форум, 2002. – С. 137–154.
3. Гриневич Л. Освітня революція / Л. Гриневич // Золотий резерв. – 2014. – №6. – С. 23.
4. Деякі питання надання вищим навчальним закладам статусу самоврядного (автономного) дослідницького національного університету: постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 №76 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/list>.
5. Згуровський М. Дослідницькі університети: шанс для Європи / М. Згуровський // Дзеркало тижня. – 2006. – №39(618) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/3800?547631>.
6. Зінченко В.В. Соціально-філософський аспект сучасних західних концепцій суспільної інституціоналіза-

- ції освіти / В.В. Зінченко // Філософія освіти. –2009. – №1-2(8). – С. 206–236.
7. Исаева Е.М. Институциональная динамика региональных научно-образовательных систем / Е.М. Исаева, Л.М. Никитина // Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление. – 2013. – №4. – С. 63–71.
 8. Козлов Д. Формування управлінської компетентності майбутнього викладача вищої школи: зарубіжний досвід / Д. Козлов // Вища освіта України. – 2014. – №4. – С. 56-57.
 9. Крутова И.Н. Теория человеческого капитала через призму финансового обеспечения образования Финляндии / И.Н. Крутова // Региональная экономика: теория и практика. – 2013. – №42. – С. 62.
 10. Ніколаєнко С. Дослідницькі університети у системі освіти та науки України / С. Ніколаєнко // Вища школа. – 2014. – №7. – С. 12-13.
 11. Пашинцева Н.И. Наука и образование в национальной экономике: статистический анализ / Н.И. Пашинцева, И.В. Зиновьева // Вопросы статистики. – 2014. – №10. – С. 64.
 12. Рябченко В. Фальсифікація вищої освіти в Україні як суспільна проблема: світоглядно-компетентнісний аспект / В. Рябченко // Вища освіта України. – 2014. – №4. – С. 17-18.
 13. Тарасенко Т.В. Удосконалення державної підтримки отримання вищої освіти членами домогосподарств / Т.В. Тарасенко // Наука і економіка. – 2014. – №3. – С. 25–29.
 14. Тенденції та перспективи європейської інтеграції: державно-управлінські виміри / В.В. Корженко, Н.М. Мельтюхова, Г.С. Одінцова та ін.; за заг. ред. В.В. Корженка, Н.М. Мельтюхової; Нац.акад.держ.упр.

при Президентіві України. Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х.: Магістр, 2007. – 267 с.

15. Global Competitiveness Report 2012-2013 – Режим доступу: /Available at:www.weforum.org / issues /

Раскрыта важность высшего образования для обеспечения конкурентоспособности страны, ее экономики. Анализируются факторы, которые влияют на конкурентоспособность высшего образования в условиях глобализации и евроинтеграции. Выявлены основные проблемы, присущие нынешнему состоянию функционирования высшего образования в Украине. Исследуется зарубежный опыт относительно развития высшего образования, формирования научно-образовательной среды, ресурсного обеспечения качественной подготовки специалистов. Значительное внимание уделено поиску инструментов, которые способствуют интернационализации образования и повышению качества подготовки кадров, соответствия ее европейским стандартам.

Ключевые слова: высшее образование, зарубежный опыт, интернационализация, качество, научно-образовательное пространство.

Revealed the importance of higher education to ensure the competitiveness of the country and its economy. The factors that affect the competitiveness of higher education in the context of globalization and European integration. The basic problems inherent in the current state of the functioning of higher education in Ukraine. We study the international experience on the development of higher education, the formation of scientific and educational environment, resource provision of high quality training. Considerable attention is paid to finding tools that contribute to the internationalization of education and improving the quality of training, its compliance with European standards.

Keywords: higher education, international experience, internationalization, quality, scientific and educational space.